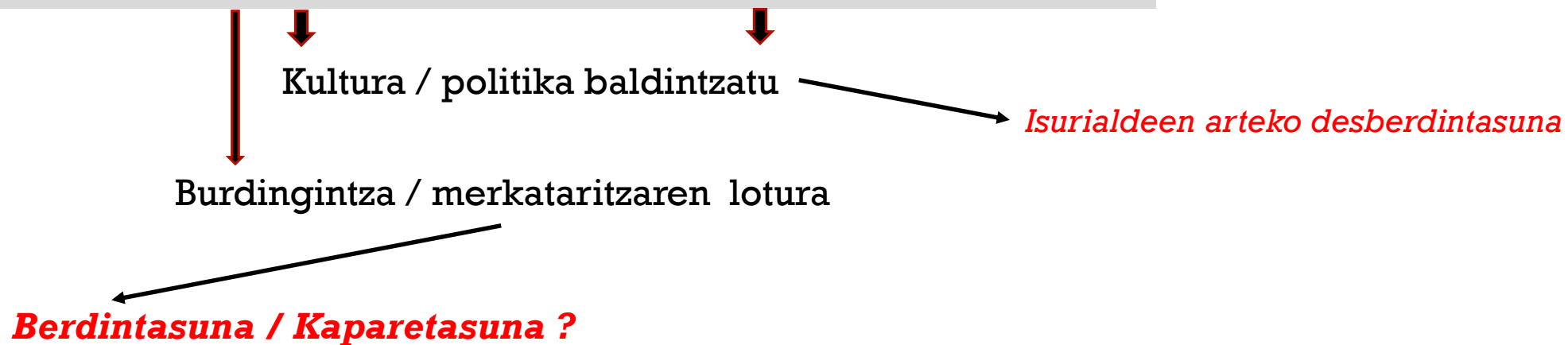

V. Eliza-egiturak eta erlijioa

Oinarri materialak. Ondorioak

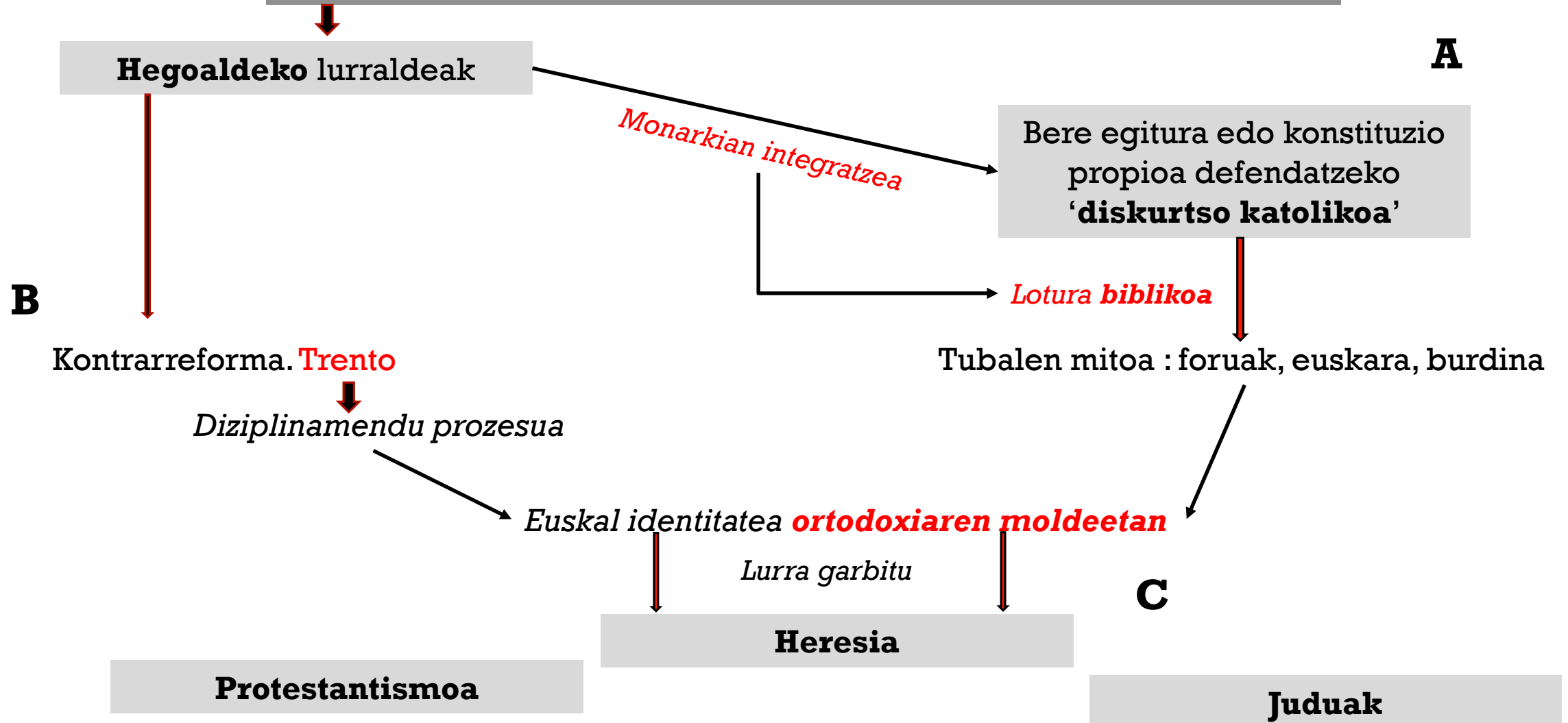
EGITURA EKONOMIKOAK (AZPIEGITURAK)

«En conclusión: ... aquí a sido y es el escudo y muro de las Españas, aquí el almacén de las armas: fierro, hazero y astas, lanças, picas y dardos los mejores de España»
(A. de Poza, *Ad Pragmaticas*)

BALIABIDE URRIAK=OREKA BILATZEKO BEHARRA

Ortodoxiaren bidean

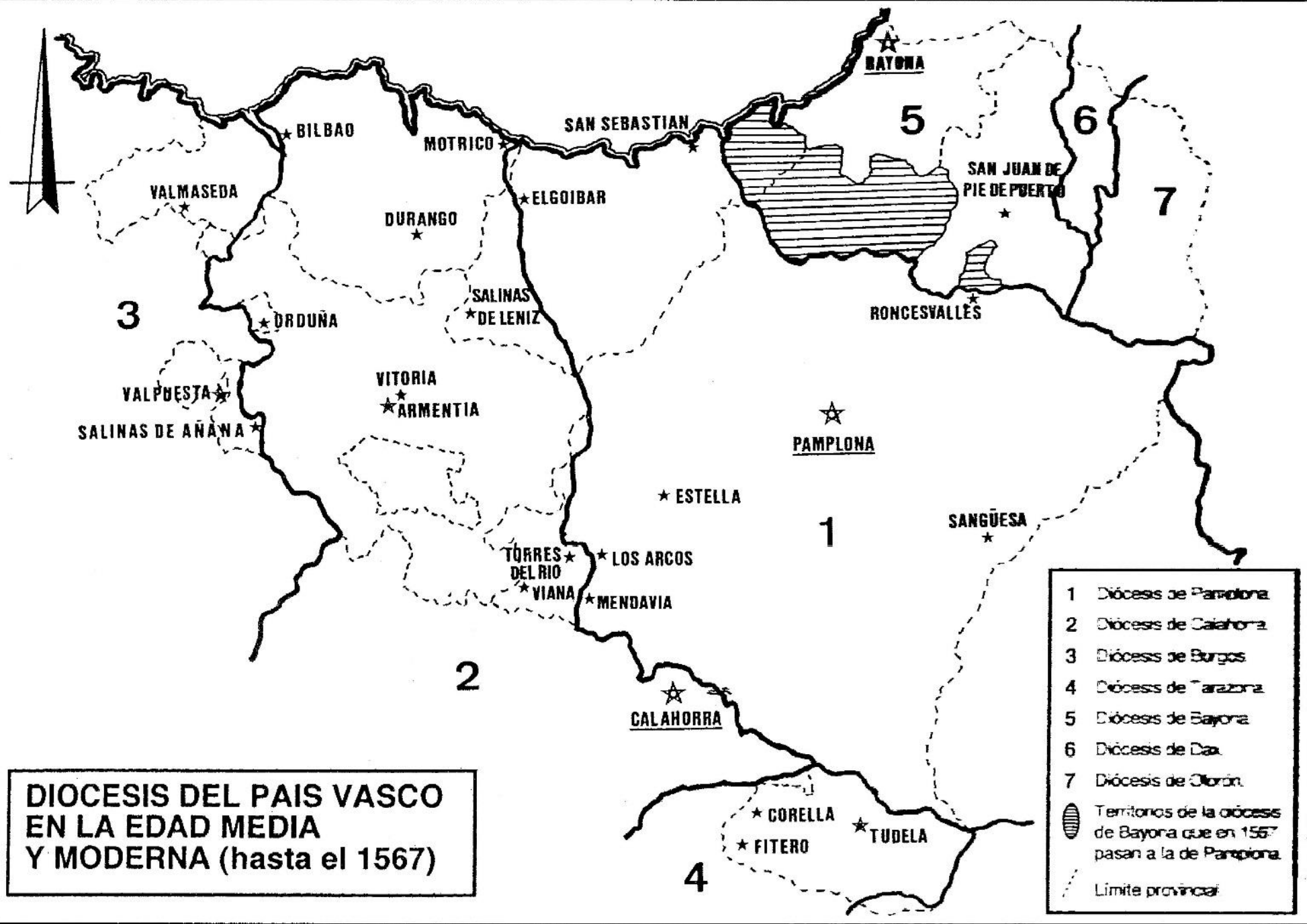

Ortodoxiaren bidean. Disziplinamendua

Orozko, **I549**: “[apaizek] trayn armas desonestas assi como son las espadas, machetes, puñales, dagas, porqueras, lançones, ballestas, mazconas...”

“está prohibido que los clerigos no traygan en su compania a sus hijos e hijas por que no den testimonio publico de yncontinencia por ende mando el Señor visitador que ningun clerigo de dicho lugar no trayga consigo sus hijos ni hijas grandes ni pequeños ansy en la iglesia como fuer della ni que no permitentes ayuden a missa”.

Apezpikuak Erromara bidalitako txostena, **I771**: “Generalmente hablando del clero es de los más hábiles y morigerados, y los Pueblos muy pios, floreciendo en ellos quanto se puede desear, la religion, la frecuencia de sacramentos, oracion mental, y devocion al Santo Rosario, sin que en el dia ocurra escandalo que pida superior remedio”

Egitura diozesarra

Kolegiatak

Orreaga, Gasteiz, Ziortza

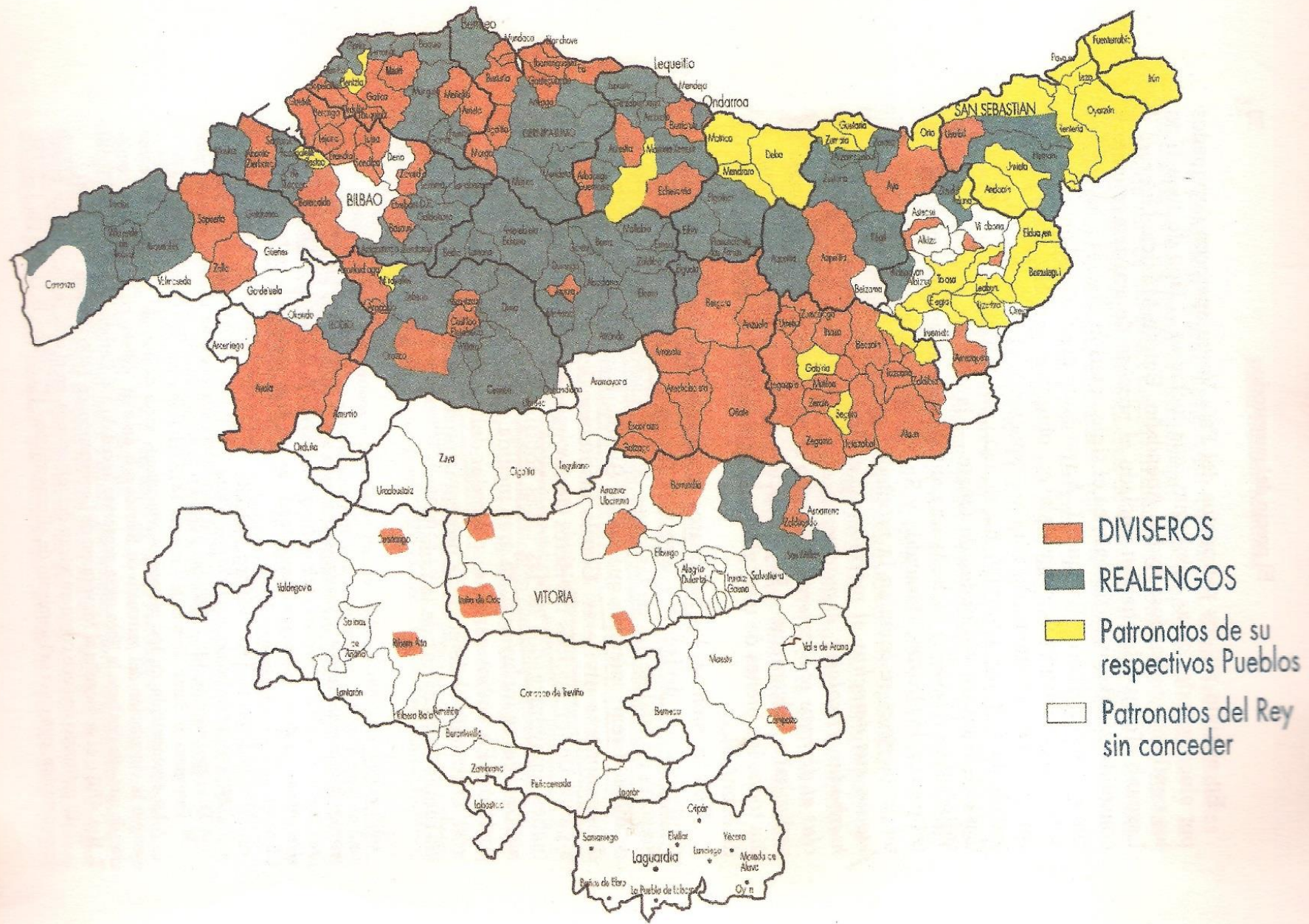
Santutegiak / baselizak

Erlijiotasun herrikoia-entzako
garrantzi handia

Parrokia sarea

Patronatua / zaintza: berezitasuna
isurialde atlantikoan

Kleroaren pobrezia

Patronatos s. XV-XVIII

Jesusen lagundiaren sorrera, proiektzio globala eta Euskal Herrian eragina

Berrikuntza katoliko / Kontrarreformaren eragile nagusienetarikoak

Aktoreak

Misioa

Kristautasuna zabaltzea. 3 ardatz:

Ebanjelioa iragarri

Gazteriaren heziketa

Aitorlekuko apostolutza

Loiolako Inazio

Proiektzio globala

Xabierko Frantzisko

Baina

Euskal Herrian ezartzeko arazoak

Zeregina

Diziplinamendu prozesua

Metodoa

Misio popularrak

Teologia moral zorrotza

“[Lagundiak izan behar du] memoria de hazer el bien que fuere posible en las ánimas del Condado [Bizkaia] porque, cierto, yo creo que de todo lo vascongado está aquello lo más peligroso, por la gran falta que han tenido de doctrina y de gobierno spiritual y por los antiguos y arraigados odios que hay en aquella tierra”

Moral zorrotzaren hedapena

Santa Teresa (fray Bartolomé de); Madariaga (Bartolomé), *Euscal-errijetaco olgeeta ta dantzeen neurrizco gatz-ozpinduba*, Iruñean, Joaquin Domingo Nausijaren eta Gaztiaren Liburuguillaan, 1816.

“Menturaz ez da kristandade guztian dantza desonestubagorik ta lotsa gitxiagokorik egiten egun argiz, euskal-errijetan baino. Jazo leiteke au geure euskeran kasik ezer bere eskribiduta ez dagualako dantza galduben gainian”

“Plazaan argitan tanbolinagaz egiten dirian naasteko dantzaak, abemarijetan tanbolina isilduta geratuten dirianak, Bizkaijan ta euskal-errijetan useetan ta egiten dirian moduban, diriala eurenez pekatu mortaleko okasinoe urrekuak. Bardin esaten da beste modu baten: Dantzán egitia berez pekatu izan ez arren, euskal-errijetako piesteetan egiten dan moduban, pekatu dala. Nai beste modu baten: Jazo oi danez, pekatu mortalaren beian daukeela kristinaubak obligazinoia, esan dirian dantzeetati apartetako”.

“Desonestidadeko eskolaan atzijak, ondo eldu bagakuak, zaartuta bere berdiak. Ta gurasuak zelakuak, umiak alakuak. Aita berdiaren semia berdía. Ama loijaren alabia loija. Alako guraso galdubak, agineetati ura darijola, itanduko deutsa arratsian alabiari ia dantzara zeinek eruan daben (...)”

Moral zorrotzaren hedapena

Moguel Elguezábal (Juan José), *Baseerritar Nequezaleentzaco escolia, edo icasbidiac, guraso justu, ta jaquitun familia ondo azi ebeeneen exemplu, ta eracutsijetan*, Bilbon, Pedro Antonio Apraizen moldeexquiya, 1816.

“Neskatileen artian pasinoerik bizijeena oi da burubak erakutsi naija, ta onetarako lagundu oi dabeen apaiñdurija, ta banidadia. Banidadiaren izenak esan gura dau, ezerbere-ezkerija, ta emen esan deiteke engañuba. Ta egijaz, banidadia da, edo ezaintasunak eztalduteko, edo dan baño edertasun andijagoko bat begitandu eragiteko. Ta zer da au ezpada engañuba? Jangoikuak emondako itxuriak ez dau apaiñdurija biarririk, dezenzija baño. Baña ez izanik bardiñak itxura gustijak, emakume itxura txaarrekuak, ta enbidiosaak, asmau biar ebeen zerbait, bestiak baño ezainagotzat iñok euki ez egizan; zaar, edo naustubak bere, ez dabee gura iñok aintzat eukitia, ta gustirako dauka tranpia banidadiak. Daigun kontu: ulia zuritu bada, imiñi peluka gorri bat; murrija badago, arrotu irrime, edo sartu beste baten ule-zati bat ta alan beste gauzeetan. Emakumeen kondizinoia da, ardijeena legez, bat igaroten dan lekutik bestiak igaroteko. Batek imiñi dau onelako modako jantzija, diño bestiak, neuk bere biar dot ak beste. Alan dua zabaldubaz banidadia, ta sarri indezenzija”.

Herri erlijiotasuna eta kultura

*“Haur sortu-berriak arrosia egiten duen bakoitzean Amak gurutze bat egiten dako ezpainen ganean hau erraiten dakolarik: “Yesus Maria ta Josepe: gure haurraren bihotzean sar zaitezte

*“Amezketan eta Baztanen elizako ur bedeinkatua ematen diote batzuk begizkodun umeari”

*“Trumoi-egunetan elizpera konjuruak egitera joaten zan abadeak sakadiz jantzi oi eban bere oinetako bat, deabruak abadea bera eroan ezegian” / “El sacerdote en los días de trueno solía ponerse un calzado en chancletas para que el diablo no le llevase al mismo sacerdote”

*“Arima bat norbaiti agertzen dakonean hauxe esan behar dautso: ‘Parte onekoa bazara, zer gura dozun esaizu; parte txarrekoa bazara, zoaz nigandik zazpi estatuan”

*“Atxurrako Petriñasik orrazia aurkitu eban behin, Lekeitiotik etxera joeala, eta gerotxoago Lamina batek, bila yoan eta ikusi ezebanean, esan eutsan: ‘Atxurrako Petriñasi: emon egidana neure orrazi; emoten ezpadon neure orrazi, zazpi belaunerartean galduko daunat eure azkazi [parentela]’. Gerora Atxurrako etxe atan kirrimarra ta motelak izan ziran guztiak

*“Gauetz ohera joan baino lehentxoago, suetetik [sukaldetik] bakotxa bere lolekura doazanean, amak esaten dau: ‘Sua batzean, sua batzean, infernuko guztiak gure etxetik urteiten, mila aingeru sartzeizen’. Hau esanda, Aita Gurea bat errezatzen da gero”